

LỒNG CHÉP GIỚI TRONG LẬP KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI

SỔ TAY
LẬP KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN
KINH TẾ - XÃ HỘI
CÓ NHẠY CẢM GIỚI

DÀNH CHO LÃNH ĐẠO, CÁN BỘ VÀ
ĐẠI BIỂU HỘI ĐỒNG NHÂN DÂN CƠ SỞ

CÁC NỘI DUNG CHÍNH

- 7 **GIỚI THIỆU CHUNG VỀ KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI**
- 7 **ĐỊNH HƯỚNG VÀ CÁC VĂN BẢN PHÁP LÝ CHỦ CHỐT CHO KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI**
- 7 Một số nguyên tắc chung trong xây dựng kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội
- 8 Các nguyên tắc đặc thù cho giai đoạn hiện nay
- 11 **KẾ HOẠCH CẤP XÃ CẦN LƯU Ý VẤN ĐỀ GÌ?**
- 14 **LỒNG GHÉP GIỚI TRONG KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI**
- 14 Lồng ghép giới trong kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội là gì?
- 14 Làm thế nào để lồng ghép giới trong kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội?
- 16 Các bước thực hiện lồng ghép giới trong kế hoạch
- 16 Các câu hỏi để kiểm tra việc lồng ghép giới trong quy trình kế hoạch
- 19 **CÁC PHƯƠNG PHÁP VÀ CÔNG CỤ CƠ BẢN TRONG LẬP KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI CÓ NHẠY CẢM GIỚI**
- 19 Công cụ lập kế hoạch chiến lược là gì?
- 19 Công cụ lập kế hoạch tại cộng đồng, thôn bản là gì?
- 20 Gợi ý danh mục một số công cụ áp dụng trong lập kế hoạch
- 21 **PHƯƠNG PHÁP LẬP KẾ HOẠCH CHIẾN LƯỢC**
- 21 Bước 1: Xây dựng cây vấn đề
- 22 Bước 2: Xác định mục tiêu
- 23 Bước 3: Tìm giải pháp để thực hiện mục tiêu
- 24 Bước 4: Gắn kế hoạch với nguồn lực
- 25 **PHƯƠNG PHÁP LẬP KẾ HOẠCH TẠI CỘNG ĐỒNG THÔN BẢN**
- 25 Lưu ý về phương pháp trong lập kế hoạch tại thôn bản
- 26 Công cụ 1: Sơ đồ mạng nhện
- 28 Công cụ 2: So sánh cặp đôi
- 30 Công cụ 3: Phân tích thuận lợi, khó khăn của nam, nữ
- 32 Công cụ 4: Xây dựng kế hoạch hành động có nhạy cảm giới

LỜI NÓI ĐẦU

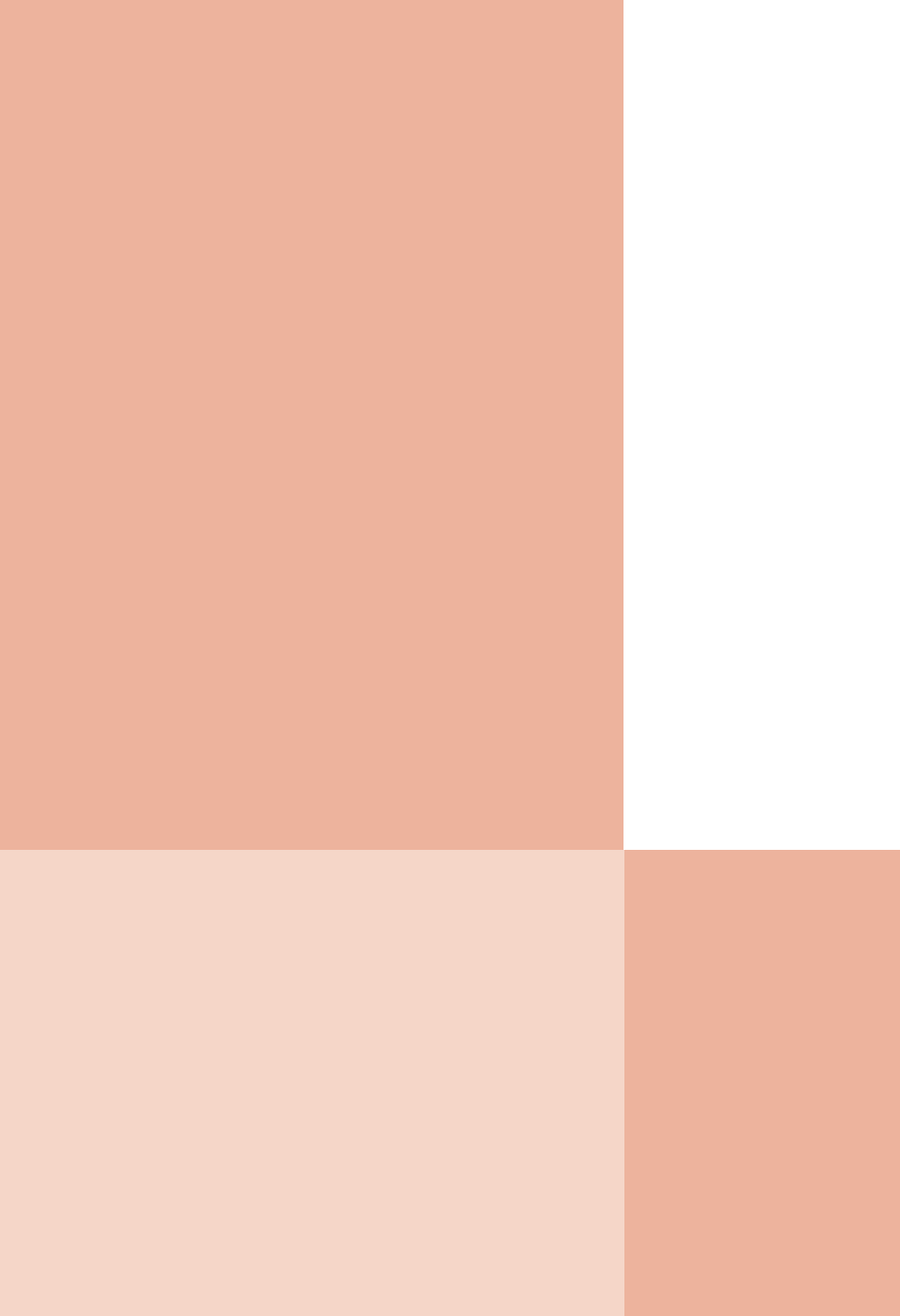

Kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội (PTKTXH) được coi là xương sống của nền kinh tế quốc dân. Hiện nay, quá trình đổi mới quy trình và nội dung công tác kế hoạch đang được thực hiện ở tất cả các ngành, lĩnh vực, các cấp Trung ương và địa phương. Các địa phương đã và đang áp dụng những phương pháp, công cụ để xây dựng kế hoạch của địa phương mình để đổi mới mạnh mẽ công tác kế hoạch hoá trong điều kiện kinh tế thị trường. Hơn nữa, công tác kế hoạch tại địa phương cần đảm bảo tính công khai, minh bạch, phân cấp, trao quyền và đảm bảo sự tham gia của người dân theo tinh thần của Luật tổ chức Hội Đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân các cấp, Pháp Lệnh Dân chủ cơ sở, Luật Ngân sách và các Luật khác có liên quan.

Cuốn sổ tay nhằm cung cấp kiến thức cơ bản về kế hoạch cấp địa phương và các phương pháp, kỹ năng xây dựng kế hoạch. Đặc biệt, cuốn sổ tay nhấn mạnh phương pháp lồng ghép giới trong phát triển kinh tế xã hội tại địa phương và các phương pháp lập và giám sát kế hoạch có sự tham gia của người dân.

Trung tâm Phát triển và Hội nhập (CDI) được sự hỗ trợ của Tổ chức Dịch Vụ Phát Triển Đức (DED) tại Việt Nam, phối hợp thực hiện nâng cao năng lực lập kế hoạch tại một số xã của Tỉnh Ninh Bình với sự phối hợp của Hội Liên Hiệp Phụ Nữ tỉnh Ninh Bình. Để biên soạn tài liệu, tổ biên tập đã sử dụng nội dung của một số tài liệu về lập kế hoạch của quốc tế và trong nước, tài liệu của Bộ Kế hoạch và Đầu tư, các kinh nghiệm và tập bài giảng của các cán bộ trong nước và quốc tế. Hy vọng, cuốn *Sổ tay Lập kế hoạch phát triển kinh tế xã hội địa phương có nhạy cảm giới* này có thể hữu ích cho các lãnh đạo và cán bộ kế hoạch địa phương, đại biểu hội đồng nhân dân các cấp, cán bộ ngành và các cán bộ thôn bản những người đang tham gia công tác xây dựng, thực hiện và giám sát kế hoạch phát triển kinh tế xã hội địa phương.

TRUNG TÂM PHÁT TRIỂN VÀ HỘI NHẬP
Tháng 7 năm 2010

GIỚI THIỆU CHUNG VỀ KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI

ĐỊNH HƯỚNG VÀ CÁC VĂN BẢN PHÁP LÝ CHỦ CHỐT CHO KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN KINH TẾ XÃ HỘI

Một số nguyên tắc chung trong xây dựng kế hoạch phát triển kinh tế xã hội

Phân cấp và trao quyền trong huy động tối đa nguồn lực cho đầu tư phát triển

Luật Hội đồng nhân dân và Ủy ban nhân dân các cấp 2003.

Điều 111 quy định UBND có nhiệm vụ (1) xây dựng kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội hàng năm trình Hội đồng nhân dân cùng cấp thông qua để trình Ủy ban nhân dân huyện phê duyệt; tổ chức thực hiện kế hoạch đó; (2) Lập dự toán thu ngân sách nhà nước trên địa bàn; dự toán thu, chi ngân sách địa phương và phương án phân bổ dự toán ngân sách cấp mình; dự toán điều chỉnh ngân sách địa phương trong trường hợp cần thiết và lập quyết toán ngân sách địa phương trình Hội đồng nhân dân cùng cấp quyết định và báo cáo Ủy ban nhân dân, cơ quan tài chính cấp trên trực tiếp;

Điều 26 Luật Ngân sách 2002 quy định nhiệm vụ, quyền hạn của Ủy ban nhân dân các cấp gồm Lập dự toán ngân sách địa phương, phương án phân bổ ngân sách cấp mình.

<p>Đảm bảo công khai, minh bạch trong phân bổ, sử dụng và quản lý ngân sách;</p>	<p>Điều 25 Luật Ngân sách 2002 quy định Hội đồng nhân dân các cấp có thể quyết định dự toán thu ngân sách địa phương và dự toán chi ngân sách địa phương</p> <p>Điều 19 Pháp lệnh Dân chủ cơ sở quy định dân được tham vấn cho chính quyền trước khi chính quyền ra quyết định trong:</p> <ul style="list-style-type: none">⊗ Dự thảo kế hoạch phát triển kinh tế xã hội xã⊗ Xây dựng cơ sở hạ tầng⊗ Dự thảo quy hoạch quản lý đất⊗ Phương án phát triển ngành nghề, chuyển dịch cơ cấu v.v...
<p>Đảm bảo có sự tham gia của người dân trong xây dựng, thực hiện và giám sát kế hoạch</p>	<p>Điều 5 Pháp lệnh Dân chủ cơ sở làm rõ những nội dung người dân được thông báo công khai gồm:</p> <ul style="list-style-type: none">⊗ Kế hoạch phát triển kinh tế xã hội⊗ Dự toán ngân sách xã hàng năm⊗ Việc quản lý và sử dụng quỹ, đầu tư, tài trợ của chương trình dự án⊗ Các khoản huy động dân đóng góp⊗ Và các nội dung khác

Các nguyên tắc đặc thù cho giai đoạn hiện nay

Đổi mới kế hoạch hóa

- ⊗ Đảm bảo kế hoạch có mục tiêu và kết quả khả thi
- ⊗ Đảm bảo kế hoạch dựa trên nhu cầu của dân và đòi hỏi của nền kinh tế thị trường
- ⊗ Đảm bảo kế hoạch gắn với nguồn lực

Các bước tiến hành	Phương pháp kế hoạch truyền thống	Lập kế hoạch mang tính chiến lược
<p>1. Đánh giá tình hình hiện tại (Chúng ta hiện đang ở đâu?)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Dựa vào báo cáo hành chính của các sở/cơ quan - Chủ yếu là đánh giá tĩnh, ít có sự so sánh, số liệu thống kê và phân tích 	<ul style="list-style-type: none"> - Dựa vào nhiều nguồn thông tin khác nhau: thống kê, tham vấn để tìm vấn đề, thực trạng - Chú trọng vào phân tích so sánh để làm rõ nguyên nhân tồn tại
<p>2. Xác định các khoảng cách và mục đích (Chúng ta muốn đi đâu?)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Có một số mục đích ôm đồm, đầy tham vọng - Các mục tiêu và mục đích không phản ánh hết các mục tiêu phát triển của Việt Nam, chú trọng vào các mục tiêu sản xuất hàng hóa (đầu ra) - Dự báo nguồn lực chưa hệ thống và thiếu độ tin cậy 	<ul style="list-style-type: none"> - Có các mục đích và mục tiêu thực tế có chọn lọc - Giới thiệu một hệ thống mục tiêu về xã hội và nghèo đói nhất quán với các mục tiêu phát triển của Việt Nam - Hệ thống dự báo nguồn lực khoa học
<p>3. Xác định hành động ưu tiên (Chúng ta sẽ đến đó bằng cách nào?)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Không nói rõ 	<ul style="list-style-type: none"> - Xác định rõ ràng chính sách và chương trình hành động với các ưu tiên thực hiện chiến lược phát triển kinh tế - xã hội
<p>4. Sự tham gia của các bên liên quan</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Chưa chú ý đầy đủ tới sự tham gia của cộng đồng, người dân, khối doanh nghiệp, các tổ chức đoàn thể và các tổ chức phi chính phủ 	<ul style="list-style-type: none"> - Có sự tham gia rộng rãi của các bên liên quan

5. Liên kết các nguồn lực	- Không được liên kết chặt chẽ với ngân sách	- Có dự toán chi phí và ngân sách phù hợp - Kế hoạch ngân sách trở thành cam kết về nguồn lực để thực hiện kế hoạch phát triển
6. Giám sát và đánh giá	- Có hệ thống báo cáo tự động, chủ yếu là từ các cơ quan chuyên môn, dựa trên số liệu đầu vào	- Dựa trên kết quả và tác động - Có sự tham gia của các bên

Đổi mới nội dung bản kế hoạch phải trả lời 4 câu hỏi

KẾ HOẠCH CẤP XÃ CẦN LƯU Ý VẤN ĐỀ GÌ?

Có các mục tiêu ưu tiên

- ☒ Mục tiêu của xoá đói giảm nghèo bền vững.
- ☒ Đánh giá toàn diện và đầy đủ về tăng trưởng và nghèo đói.
- ☒ Lựa chọn các mục tiêu phát triển phù hợp nhằm thực hiện xoá đói giảm nghèo bền vững.
- ☒ Lựa chọn chính sách nhằm đạt được mục tiêu và chỉ tiêu đề ra.
- ☒ Phân bổ nguồn lực hướng tới người nghèo.

Có sự tham gia của cộng đồng và các bên liên quan và dựa trên nhu cầu và giải quyết các vấn đề bức thiết của người dân và các nhóm thiệt thòi như người nghèo, phụ nữ, trẻ em, đồng bào dân tộc thiểu số.

Kế hoạch có sự tham gia

Lồng ghép vấn đề giới trong kế hoạch

- ☒ Kế hoạch thể hiện các mục tiêu đảm bảo sự bình đẳng của phụ nữ trong mọi lĩnh vực.
- ☒ Kế hoạch cần phải có những chỉ tiêu, biện pháp, chính sách thể hiện sự chăm lo phát triển bình đẳng của phụ nữ và nam giới.
- ☒ Xây dựng kế hoạch đảm bảo sự tham gia của phụ nữ.
- ☒ Phân bổ nguồn lực có nhạy cảm giới.

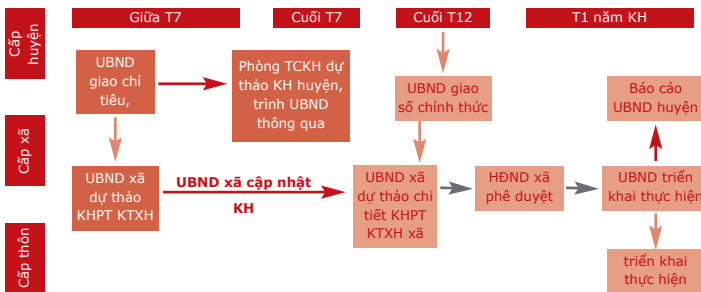
Có gắn kết với nguồn lực để thực hiện các mục tiêu, chỉ tiêu phát triển KTXH của xã.

Điều 25, Điều 32 và Điều 33 - Luật Ngân sách 2002:

Chi ngân sách địa phương bao gồm chi ngân sách cấp mình và chi ngân sách địa phương cấp dưới, chi tiết theo các lĩnh vực chi đầu tư phát triển (đầu tư xây dựng hạ tầng, đầu tư hỗ trợ doanh nghiệp), chi thường xuyên (kinh tế, giáo dục và đào tạo, y tế, xã hội, văn hoá thông tin văn học nghệ thuật, thể dục thể thao, khoa học và công nghệ, môi trường, quốc phòng, an ninh, chính sách xã hội, chương trình mục tiêu quốc gia, trợ giá xã hội v.v), chi trả nợ, chi bổ sung quỹ dự trữ tài chính, dự phòng ngân sách.

Trong chi đầu tư phát triển và chi thường xuyên có mức chi cụ thể cho các lĩnh vực giáo dục và đào tạo, khoa học và công nghệ; Thu ngân sách địa phương bao gồm các khoản thu ngân sách địa phương hưởng 100% (gồm thu thuế và lệ phí tại địa bàn, thu viện trợ không hoàn lại, thu từ tổ chức cá nhân); phần ngân sách địa phương được hưởng từ các khoản thu phân chia theo tỷ lệ phần trăm (%), thu bổ sung từ ngân sách cấp trên; thu từ huy động đầu tư xây dựng các công trình kết cấu hạ tầng

Quy trình lập kế hoạch xã phổ biến hiện nay

Nội dung của kế hoạch kinh tế xã hội

Phần 1: Đánh giá thực trạng

- I. Kết quả thực hiện kế hoạch kỳ trước.
- II. Tồn tại và những nguyên nhân.
- III. Những điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội và thách thức.

Phần 2. Mục tiêu và các phương án (chiến lược) phát triển trong kỳ.

I. Mục tiêu

1. Mục tiêu tổng quát

Mục tiêu tổng quát là tuyên bố về những thay đổi mà Bộ ngành hoặc địa phương mong muốn có được khi kết thúc thời hạn 5 năm của kế hoạch. Mục tiêu phải đề cập đến những thay đổi trong cuộc sống của người dân

2. Mục tiêu cụ thể và các chương trình, hoạt động.

Để đạt được mục tiêu chung cần có những mục tiêu cụ thể nào?

Lưu ý: Cần sắp xếp theo thứ tự quan trọng, ưu tiên. Có thể áp dụng khung logic hoặc khung kết quả.

Ví dụ:

Mục tiêu	Chương trình Chính sách ưu tiên	Các hoạt động ưu tiên	Nguồn lực cần có	Chịu trách nhiệm chính	Chỉ số giám sát, đánh giá.
1...	Xxx	...	
2...	Yyy	...	

II. Giải pháp chính sách.

III. Cân đối nguồn lực.

IV. Kế hoạch hành động.

Có thể sử dụng khung logic như trên rõ ràng về hoạt động cụ thể, thời gian, đơn vị chịu trách nhiệm.

V. Tổ chức giám sát và đánh giá kết quả của kế hoạch.

Có thể sử dụng khung logic như trên rõ ràng kết quả thực hiện, cơ chế giám sát đánh giá. Lưu ý sự tham gia của người dân và đảm bảo dân biết về kết quả thực hiện kế hoạch thông qua hội đồng nhân dân các cấp

LỒNG GHÉP GIỚI TRONG KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN KINH TẾ XÃ HỘI

Lồng ghép giới trong kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội là gì?

Giới là nói đến tương quan giữa nam và nữ trong việc tham gia và hưởng thụ các thành quả từ sự phát triển kinh tế xã hội. Kế hoạch cần giải quyết vấn đề tồn tại về giới hay sự chênh lệch giữa sự thụ hưởng của nam giới hơn nữ giới vì lý do:

- Phụ nữ thường chịu tác động nặng nề hơn của tình trạng nghèo đói do họ gắn trực tiếp với việc sinh sản và nuôi dưỡng.
- Trong nhiều ngành lao động hiện nay, tỉ lệ lao động nữ có xu hướng tăng nhanh so với nam ở nhiều ngành kinh tế quốc dân như nông nghiệp, công nghiệp nhẹ, dịch vụ.

Làm thế nào để lồng ghép giới trong kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội?

☒ *Trong kế hoạch, lồng ghép giới có nghĩa là đảm bảo phụ nữ và nam giới được tham gia và hưởng thụ bình đẳng từ việc xây dựng, thực hiện và giám sát các kế hoạch phát triển kinh tế xã hội.*

Ví dụ: Xây dựng kế hoạch có tính đầy đủ đến nhu cầu của phụ nữ và nam giới, trong đó đặc biệt là nhu cầu của phụ nữ cao tuổi, phụ nữ có con nhỏ, phụ nữ dân tộc thiểu số, nhập cư v.v....

☒ *Xác định trúng mục tiêu, chỉ tiêu có nhạy cảm giới hướng tới sự hưởng thụ như nhau của nam và nữ với các chính sách xã hội và phúc lợi*

Ví dụ: Mục tiêu "Nâng cao khả năng tiếp cận các nguồn lực của phụ nữ nhằm góp phần ổn định về lương thực và thu nhập của gia đình" cụ thể hóa bằng các chỉ số như:

% phụ nữ/nam giới tham gia tập huấn kỹ thuật;

% phụ nữ trong các mô hình thử nghiệm nông lâm nghiệp;

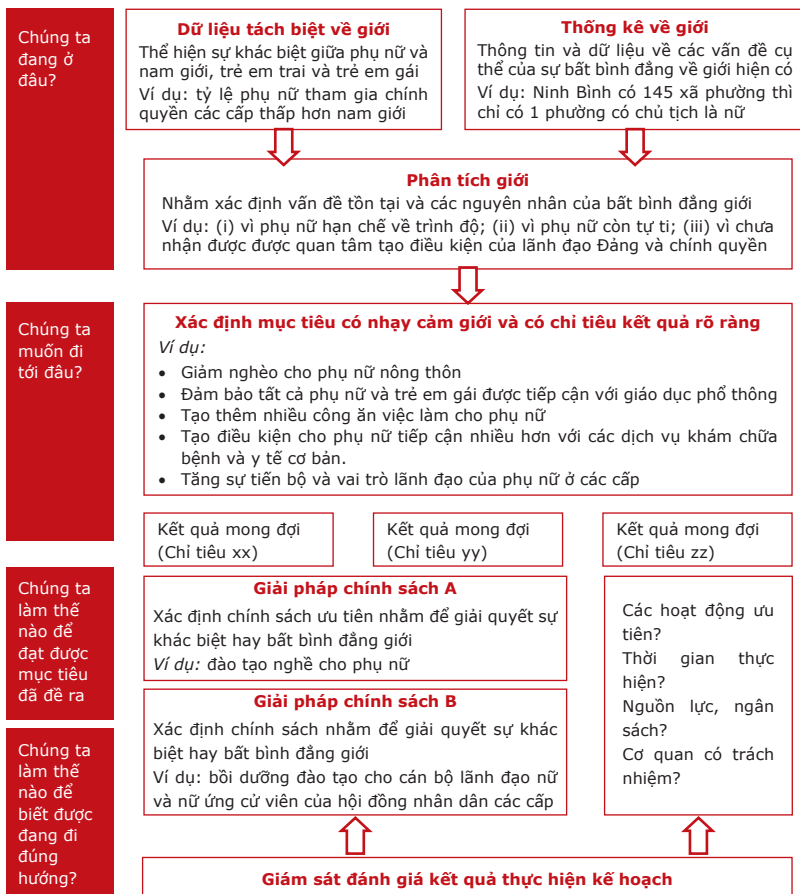
% phụ nữ trong các chương trình tín dụng và vay vốn;

% phụ nữ được hỏi ý kiến trong các quyết định lớn của gia đình (mua nhà, mua máy xát, gửi con đi học...), v.v...

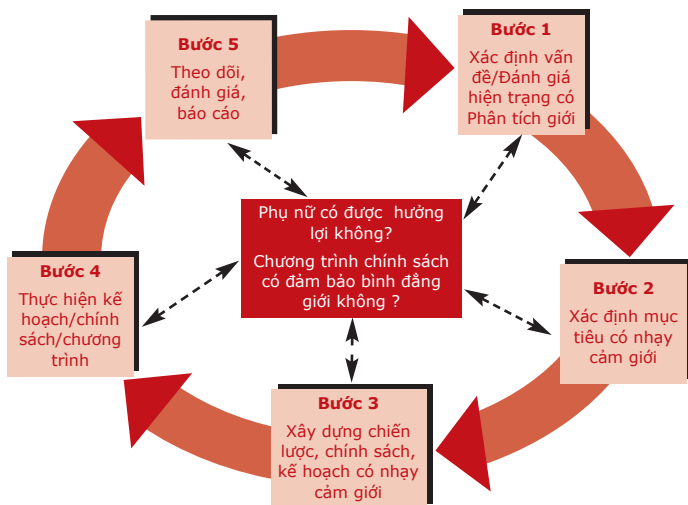
☒ **Lồng ghép giới qua việc bố trí nguồn lực của kế hoạch**

Ví dụ: Xây dựng kế hoạch có tính đến việc đầu tư tích cực cho các dịch vụ cơ bản như phổ cập giáo dục tiểu học, chăm sóc sức khỏe sinh sản.

Lưu ý: Lồng ghép giới trong lập kế hoạch phát triển kinh tế xã hội không là một công việc độc lập, tách biệt khỏi qui trình lập kế hoạch của địa phương. Lồng ghép giới là có tính đến yếu tố giới trong từng bước lập kế hoạch, thực hiện và giám sát kế hoạch.

Các bước thực hiện lồng ghép giới trong kế hoạch

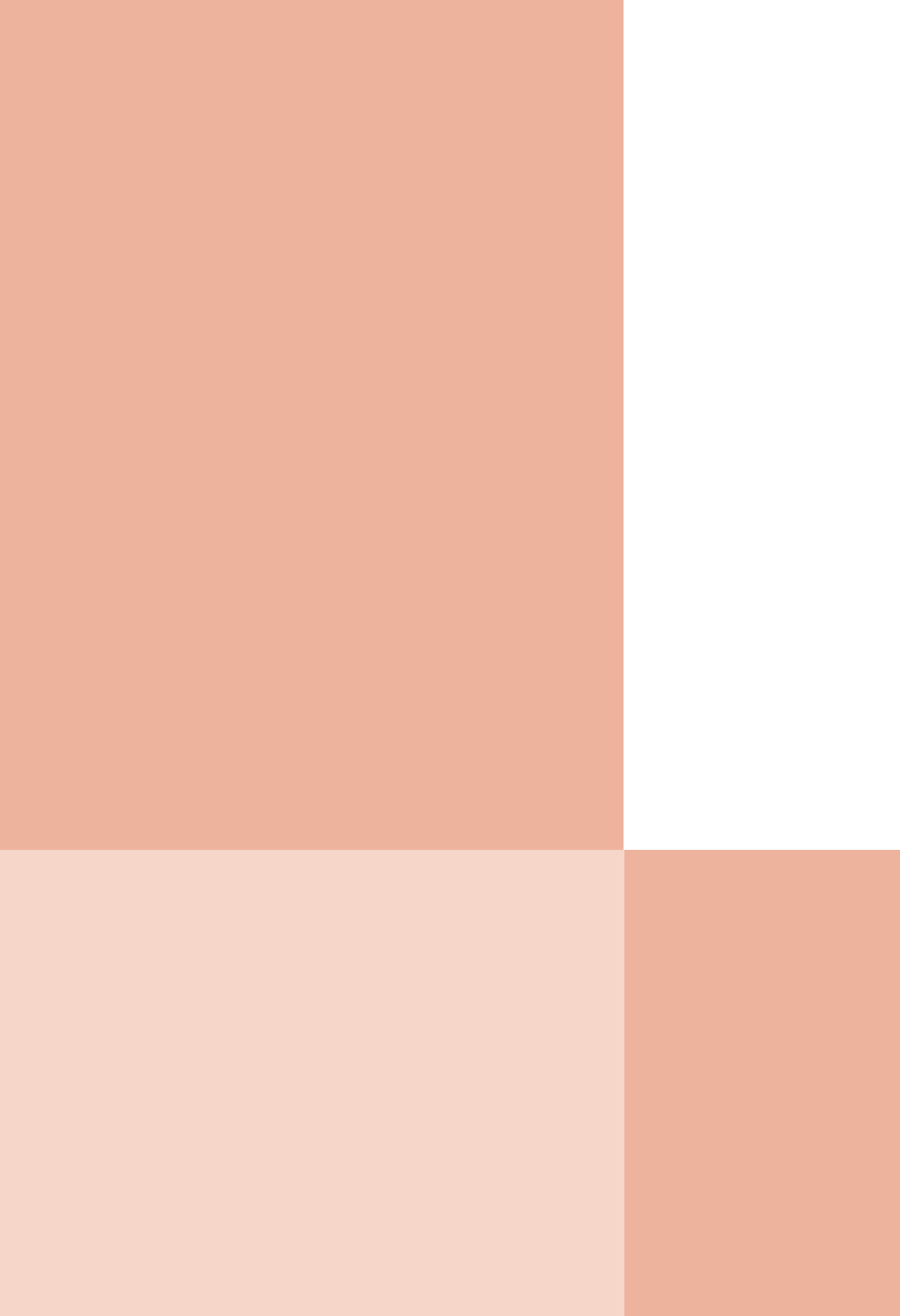
Lưu ý

- ☒ *Nội dung của một bản chiến lược, chính sách hay kế hoạch hành động về bình đẳng giới cần lưu ý có các yếu tố sau:*
 - Các ưu tiên chính sách cần dựa trên các phân tích giới (nhận dạng vấn đề bình đẳng giới và các nguyên nhân của bất bình đẳng giới).
 - Kế hoạch hành động cần gắn kết với nguồn lực và có chỉ tiêu về giới rõ ràng để có thể theo dõi, đánh giá các kết quả.
- ☒ *Các giải pháp hay kế hoạch cần:*
 - Đề cập được các nhu cầu thực tiễn và chiến lược của giới
 - Làm giảm đi các rào cản về giới
 - Hỗ trợ sự tham gia phù hợp của nữ và nam
 - Mang lại lợi ích công bằng cho cả nam và nữ

- Làm thay đổi nhận thức về giá trị và vai trò giới trong các mối quan hệ
- ☒ *Đảm bảo tăng cường sự tham gia của phụ nữ trong quá trình thực hiện*

Các câu hỏi để kiểm tra việc lồng ghép giới trong quy trình kế hoạch

Bước 1: Khảo sát, nghiên cứu, xác định vấn đề	Số liệu tách biệt về nam, nữ đã được thu thập chưa? Đã tiến hành khảo sát nhu cầu của phụ nữ chưa? Đã tìm hiểu ý kiến của các nhóm phụ nữ khác chưa? Đã xác định những vấn đề khó khăn chủ yếu đối với phụ nữ và đối với nam giới chưa?
Bước 2: Xây dựng dự án	Mục tiêu cụ thể về giới đã được xác định chưa? Nội dung của dự án đã đề cập đến vai trò của phụ nữ và nam giới như thế nào? Nhu cầu và lợi ích nam giới và phụ nữ có được phản ánh trong các hoạt động của dự án không? Kinh phí của dự án có được phân bổ thích hợp cho các nội dung về giới không?
Bước 3: Thẩm định và Phê duyệt dự án	Dự án có nêu các mục tiêu về giới không: nếu có các mục tiêu về giới có mang tính khả thi không? Các hoạt động về giới có rõ ràng và cụ thể không? Dự án có khả năng làm biến đổi phân công lao động theo giới tại địa bàn theo hướng tiến bộ không?
Bước 4: Thực hiện dự án	Phụ nữ có tham gia vào ban (công tác) quản lý dự án không? Tỷ lệ phụ nữ được thu hút vào các hoạt động của dự án là bao nhiêu? Năng lực và vị trí của phụ nữ có được cải thiện thông qua việc thực hiện dự án không? Nhận thức của nam giới về sự tham gia của phụ nữ có chuyển biến không? Cụ thể như thế nào?
Bước 5: Giám sát, đánh giá dự án	Các hoạt động về giới có được triển khai không? Các mục tiêu về giới đã được thực hiện như thế nào? Có lấy ý kiến của phụ nữ về kết quả của dự án không? Có cần điều chỉnh các nội dung về giới trong dự án không? Tác động của dự án đối với phụ nữ và nam giới như thế nào?

CÁC PHƯƠNG PHÁP VÀ CÔNG CỤ CƠ BẢN TRONG LẬP KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN KINH TẾ-XÃ HỘI CÓ NHẠY CẢM GIỚI

CÔNG CỤ LẬP KẾ HOẠCH CHIẾN LƯỢC LÀ GÌ?

- ⊗ Thường được cán bộ kế hoạch xã, huyện tình sử dụng.
- ⊗ Là những công cụ được sử dụng để phân tích và xác định vấn đề, mục tiêu, giải pháp và hoạt động của bản kế hoạch.
- ⊗ Là những công cụ có thể thực hiện cùng các bên liên quan, ban ngành đoàn thể tại địa phương để đạt được sự tham gia và đồng thuận cao nhất.

CÔNG CỤ LẬP KẾ HOẠCH TẠI CỘNG ĐỒNG, THÔN BẢN LÀ GÌ?

- ⊗ Thường được cán bộ thôn, xã thực hiện tại thôn, bản.
- ⊗ Là những công cụ được sử dụng để phân tích và xác định vấn đề giới trong công tác lập kế hoạch.
- ⊗ Sử dụng công cụ này giúp cho phụ nữ và nam giới địa phương xác định và thảo luận các phương thức cải thiện điều kiện của phụ nữ trong thôn bản.
- ⊗ Công cụ này được thực hiện với một nhóm phụ nữ, hoặc nhóm nam và nữ.

GỢI Ý DANH MỤC MỘT SỐ CÔNG CỤ ÁP DỤNG TRONG LẬP KẾ HOẠCH

Công cụ	Phân tích thực trạng	Lập kế hoạch	Thực hiện KH	Giám sát	Đánh giá
Công cụ dùng cho lập kế hoạch xã, huyện, tỉnh					
Phân tích thông tin thứ cấp					
Phân tích vấn đề bằng cây vấn đề					
Lựa chọn mục tiêu bằng cây mục tiêu					
Phân tích giải pháp bằng cây mục tiêu					
Phân tích SWOT					
Khung lôgic					
Lập kế hoạch thực hiện dự án bằng biểu đồ Gantt					
Công cụ sơ cấp trong lập kế hoạch thôn bản					
Các công cụ PPA/ PRA/PLA					
Bản đồ thôn bản/ xã hội					
Phân tích giới, chính sách bằng Sơ đồ Venn					
Biểu đồ sản xuất					
Biểu đồ lịch sử					
Phân tích giới bằng lịch làm việc					
Xếp hạng giàu nghèo					
Xếp hạng nhu cầu theo phương pháp cặp đôi					
Các phương pháp áp dụng chung					
Phòng vấn					
Tham vấn tại cộng đồng					
Thảo luận nhóm					
Hội thảo					

PHƯƠNG PHÁP LẬP KẾ HOẠCH CHIẾN LƯỢC

Bước 1: Xây dựng vấn đề

Để xây dựng cây vấn đề, cần đi theo các bước chính như sau:

Phát hiện vấn đề chủ yếu cần giải quyết (vấn đề gốc) với các câu hỏi:

- Đó là vấn đề gì?
- Có ảnh hưởng đến ai?
- Ảnh hưởng ở qui mô và mức độ như thế nào?
- Có hợp lý và khả thi để giải quyết trong giai đoạn hiện tại chưa?

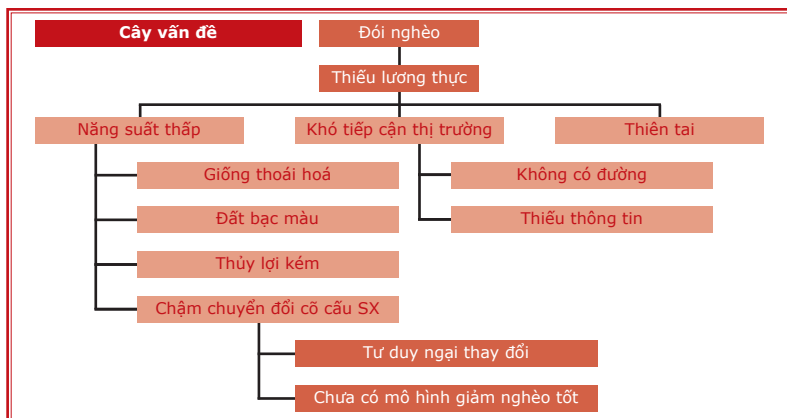
Xác định vấn đề cần ưu tiên giải quyết bằng cách trả lời những câu hỏi sau:

- Vấn đề nào đang được nhiều người quan tâm nhất? Vì sao?
- Vấn đề nào có thể giải quyết được với sự tham gia của nhiều bên hữu quan nhất? Vì sao?
- Vấn đề nào cần được giải quyết trước nhất? Tại sao?
- Vấn đề nào nếu được giải quyết sẽ kéo theo giải quyết được nhiều vấn đề khác? Vì sao?

Xác định nguyên nhân gây ra vấn đề với các câu hỏi sau:

- Vì sao lại có tình trạng như vậy?
- Tại sao các khó khăn đó vẫn chưa thể khắc phục?

Ví dụ cây vấn đề như sau:

Các phương pháp và công cụ cơ bản trong lập kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội có nhạy cảm giới

Lưu ý:

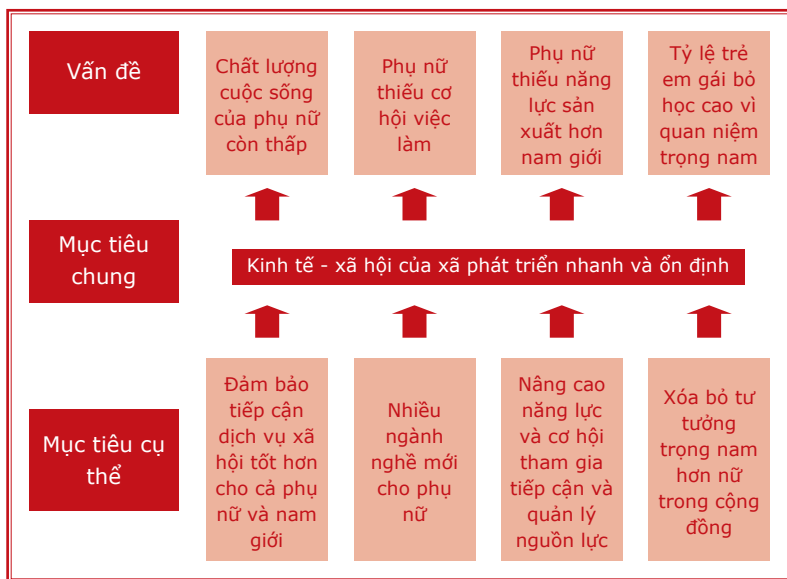
- Có thể xếp các thẻ màu thành sơ đồ cây vấn đề.
- Trong quá trình sắp xếp, tiếp tục thảo luận, bổ sung các vấn đề còn thiếu hoặc loại bỏ những vấn đề không cần thiết, sao cho cuối cùng xây dựng được một cây vấn đề cốt lõi nhất.

Bước 2: Xác định mục tiêu

Cây mục tiêu là việc xác định một tập hợp các mục tiêu cần đạt đến, rồi sắp xếp chúng theo thứ tự, bắt đầu từ cấp đưa ra được những kết quả cụ thể nhất và là điều kiện cần thiết để đạt được những mục tiêu cao hơn.

Mục tiêu có các cấp: Mục tiêu chung là mục tiêu tổng thể, cấp cao nhất và có thể đạt được nhờ sự thành công của các mục tiêu cụ thể.

Ví dụ: Xác định mục tiêu để giải quyết vấn đề

Lưu ý:

- Sau khi đã xác định vấn đề gốc, hay các tồn tại nổi cộm nhất của địa phương thì xác định mục tiêu (những mong muốn đạt được) để giải quyết vấn đề đó.
- Muốn xây dựng mục tiêu sau khi đã xác định vấn đề tồn tại, có thể đổi ngược lại câu phát biểu của vấn đề thành mục tiêu.
- Có thể dùng thẻ màu, mỗi thẻ là một vấn đề và viết lại mục tiêu mong muốn cho vấn đề đó vào thẻ màu mới và sau đó sắp xếp thẻ mới theo cấu trúc giống như cây vấn đề.

Bước 3: Tìm giải pháp để thực hiện mục tiêu

Xây dựng cây mục tiêu - giải pháp là việc xác định các giải pháp cho mỗi mục tiêu đã đề ra. Nhóm các giải pháp theo từng nhóm mục tiêu sắp xếp các giải pháp theo tiêu chí và tính toán tính khả thi của các giải pháp.

Câu hỏi cần trả lời là: Làm thế nào để đạt được mục tiêu đã đề ra?

Ví dụ: Gắn giải pháp với mục tiêu

Các phương pháp và công cụ cơ bản trong lập kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội có nhạy cảm giới

Bước 4 : Gắn kế hoạch với nguồn lực

Xây dựng bảng kế hoạch nguồn lực và ngân sách là việc xác định các hoạt động dựa trên các ưu tiên và các chỉ tiêu khả thi để đạt được mục tiêu đã đề ra. Sau đó, phải tính toán các nguồn lực có thể huy động được cho địa phương cho mỗi hoạt động.

Câu hỏi cần trả lời là **Nguồn lực ở đâu và bao nhiêu để thực hiện kế hoạch? Làm thế nào để huy động đủ nguồn lực cho các chỉ tiêu đã đề ra?**

Ví dụ về bảng kế hoạch nguồn lực

	Chỉ tiêu về kết quả	Chỉ tiêu về kết quả			
		Nhà nước	Dân	Doanh nghiệp/ Khác	Tổng
Cơ sở hạ tầng	-				
Y tế và công tác chăm sóc sức khỏe cộng đồng	-				
Việc làm và phát triển ngành nghề	-				
Tổng	-				

Lưu ý:

- Không nên chọn quá nhiều nhu cầu, làm cho nội dung đầu tư dàn trải, kém hiệu quả.
- Mỗi năm chỉ nên tập trung kế hoạch để giải quyết một số vấn đề then chốt.

PHƯƠNG PHÁP LẬP KẾ HOẠCH TẠI CỘNG ĐỒNG THÔN BẢN

Lưu ý về phương pháp trong lập kế hoạch tại thôn bản

- Tại cộng đồng, lập một nhóm từ 7 -10 người ngồi thành vòng tròn xung quanh bàn hay trên nền nhà, nền sân.
- Có thể chia theo nhóm sở thích, giới (nam riêng, nữ riêng), tuổi... hay nhóm ngẫu nhiên.
- Giải thích rõ với người dân về mục đích và kết quả mong đợi của buổi làm việc là gì để giúp người dân tham gia hiệu quả và đưa ra vấn đề, nhu cầu cụ thể.
- Người hướng dẫn thảo luận đặt một số câu hỏi mở để hướng sự thảo luận của nhóm người dân (ví dụ hỏi về tiềm năng, khó khăn, nguyên nhân, mong đợi trong thời gian tới).

Các phương pháp và công cụ cơ bản trong lập kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội có nhạy cảm giới

- Người dân đưa ra ý kiến theo yêu cầu của bài tập. Sau đó người hướng dẫn thảo luận có thể tóm tắt lại nội dung thảo luận để khẳng định lại ý kiến của nhóm.
- Tùy mục đích của bài tập mà tiếp tục đặt các câu hỏi để tìm hiểu cụ thể hơn. Ví dụ về nguyên nhân của các vấn đề cần biết, hay thông tin cụ thể về các nguồn thu chính của các địa phương hay của hộ gia đình (nguồn thu về nông nghiệp thì sẽ thể hiện các khu vực ruộng nước, ruộng cạn, ruộng một vụ, các công trình thủy lợi...).
- Nếu có nhiều nhóm thảo luận thì có thể sau khi từng nhóm thảo luận xong, mời đại diện các nhóm trình bày lại và lấy ý kiến của nhóm khác để có được thông tin và ý kiến đầy đủ hơn của cả cộng đồng.
- Lưu ý ghi chép chính xác các kết quả thảo luận.

CÔNG CỤ LẬP KẾ HOẠCH TẠI CỘNG ĐỒNG, THÔN BẢN

Công cụ 1: Sơ đồ mạng nhện

Mục đích: Sơ đồ mạng nhện có thể dùng để

Đánh giá sự thay đổi "trước và sau" khi thực hiện kế hoạch.

Hoặc đánh giá mức độ tiếp cận của các dịch vụ (dịch vụ về phúc lợi xã hội, dịch vụ công, chương trình dự án v.v)

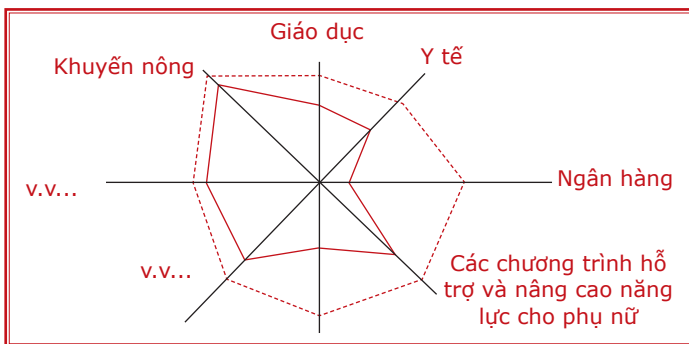
Phương pháp:

- ☒ Bước 1. Xác định chủ đề cần thảo luận và các tiêu chí (khía cạnh) của chủ đề đó cần đánh giá.
- ☒ Bước 2. Mô tả các tiêu chí (khía cạnh) của chủ đề đó bằng các đoạn thẳng (thanh) bằng nhau đi ra từ một tâm. Mỗi thanh đó sẽ ứng với số điểm cao nhất là 10 đối với từng tiêu chí (thể hiện tình trạng tốt nhất của tiêu chí hay khía cạnh đó).
- ☒ Bước 3. Nhóm thảo luận và cho điểm theo các tiêu chí và giải thích vì sao lại cho điểm như vậy...

Các phương pháp và công cụ cơ bản trong lập kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội có nhạy cảm giới

- ⊗ Bước 4. Nối các điểm đã xác định lại với nhau, ta được một hình đa giác giống như một mạng nhện. Đỉnh nào của đa giác đó càng gần với đỉnh tối ưu (tương ứng với số điểm tối đa) chứng tỏ địa phương đã thực hiện tốt tiêu chí, khía cạnh đó của chủ đề thảo luận, còn đỉnh nào càng xa thì càng thể hiện một tình trạng chưa tốt.
- ⊗ Bước 5: Nhóm kết luận và cho nhận xét và khuyến nghị về hướng giải quyết các vấn đề khó khăn của hiện tại mà sơ đồ mạng nhện thể hiện

Ví dụ: Sơ đồ hình mạng nhện biểu diễn quan hệ xã hội/ tiếp cận dịch vụ công v.v...

Lưu ý:

Có thể sử dụng sơ đồ mạng nhện để so sánh sự tiếp cận nguồn lực, lợi ích và dịch vụ giữa nam và nữ. Sau khi xây dựng sơ đồ xong thì có thể thảo luận kỹ hơn về câu hỏi làm thế nào để khắc phục để phụ nữ được tiếp cận và kiểm soát một cách bình đẳng với nam giới?

1. Ví dụ về các nguồn lực: Đất đai, nhà cửa, vườn tược, trang trại, vật nuôi, gia cầm, cá; Vốn, tín dụng, tiết kiệm; Lao động; Các công cụ sản xuất; Các vật tư nông nghiệp (phân bón, giống, vắc-xin); Nguyên liệu để sản xuất thủ công mỹ nghệ; Giao thông vận tải v.v

2. Ví dụ về các lợi ích: Tiền công/lương; Thu nhập từ việc bán nông phẩm; Thu nhập từ việc làm các dịch vụ; Bảo hiểm xã hội (chăm sóc khi ốm đau, tuổi già, v.v...).

3. ví dụ về các dịch vụ: Khuyến nông, khuyến lâm; Các dịch vụ tín dụng, tiết kiệm, bảo hiểm; Đào tạo nghề, kỹ năng; Thị trường; Mạng lưới thông tin và các kênh thông tin tuyên truyền; Y tế; Giáo dục; Nước và vệ sinh môi trường; Các khóa tập huấn/đào tạo những kỹ năng xã hội cơ bản; Các chương trình giáo dục và xóa mù chữ v.v...

Công cụ 2: So sánh cặp đôi

Mục đích:

So sánh cặp đôi cũng là công cụ tốt cho việc hỗ trợ lập kế hoạch tại cộng đồng. So sánh cặp đôi cho phép nhanh chóng xác định các ưu tiên hay các vấn đề chính trong cộng đồng, đồng thời còn xác định được cả các tiêu chí phân loại và do đó dễ dàng hơn khi so sánh các mức ưu tiên.

Phương pháp:

☒ Bước 1

- ✓ Lựa chọn các vấn đề (bằng cách liệt kê). Có thể dùng thẻ màu (hoặc tờ giấy cho mỗi người trong nhóm điền vào để ghi mỗi thẻ một vấn đề)

☒ Bước 2

- ✓ Vẽ bảng phân loại so sánh cặp đôi theo hình dưới đây (hoặc dán thẻ/giấy vào bảng).

☒ Bước 3

- ✓ Lấy từng cặp 02 vấn đề để so sánh với nhau theo tiêu chí. Thảo luận nhóm và sau khi nhóm thống nhất thì ghi lại lựa chọn ưu tiên vào ô trong bảng (hay so sánh 2 thẻ, kết quả thẻ nào được chọn thì dán thẻ đó vào trống).

☒ Bước 4

- ✓ Đếm số lần xuất hiện của các vấn đề trên bảng, xếp hạng vấn đề theo tần xuất xuất hiện từ nhiều nhất cho tới ít nhất.

Các phương pháp và công cụ cơ bản trong lập kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội có nhạy cảm giới

☒ Bước 5

- ✓ Thống nhất lại với nhóm. Nếu có thay đổi hay bổ sung thì thảo luận tiếp.
- ✓ Sau khi đã so sánh xong có thể hỏi lại những người tham gia xem vấn đề nào là quan trọng nhất. Cách này như một hình thức để kiểm tra chéo lại thông tin.

Ví dụ: Bảng ma trận so sánh cặp đôi

	Văn hoá thấp	Đất xấu	Sức khoẻ kém	Thiếu vốn	Thiếu thời gian	Điểm	Xếp loại
Văn hoá thấp		Văn hoá thấp	Sức khoẻ kém	Thiếu vốn	Văn hoá thấp	2	III
Đất xấu			Sức khoẻ kém	Thiếu vốn	Đất xấu	1	IV
Sức khoẻ kém				Thiếu vốn	Sức khoẻ kém	3	II
Thiếu vốn					Thiếu vốn	4	I
Thiếu thời gian						0	V

Công cụ 3: Phân tích thuận lợi, khó khăn của nam, nữ

Mục đích

Công cụ này được sử dụng để xác định vấn đề giới còn tồn tại và các nguyên nhân. Công cụ này cũng dùng để thảo luận về cách thức biện pháp và các ưu tiên để giải quyết các vấn đề tồn tại này.

Công cụ này cần có sự tham gia của cả phụ nữ và nam giới nhằm đảm bảo tiếng nói và nhu cầu riêng của phụ nữ.

Phương pháp

☒ Bước 1

Thảo luận và trả lời câu hỏi đầu tiên: So với nam giới, phụ nữ thường gặp phải những khó khăn gì trong thôn bản khi làm các công việc tạo thu nhập, nuôi dưỡng và hoạt động cộng đồng? Viết câu trả lời lên khổ giấy to theo mẫu bảng 1 (cột thứ nhất).

☒ Bước 2

Thảo luận và trả lời câu hỏi thứ hai: Khó khăn nào là nghiêm trọng nhất đối với phụ nữ khi họ thực hiện các công việc của mình? Yêu cầu nhóm cho điểm theo tầm quan trọng. Khó khăn lớn nhất được 10 điểm, khó khăn tiếp theo 9 điểm và tiếp tục như thế với các khó khăn khác. Viết câu trả lời vào cột thứ hai

☒ Bước 3

Thảo luận và trả lời câu hỏi thứ ba: Những khó khăn này tác động đến phụ nữ và nam giới như thế nào? Viết câu trả lời vào cột thứ ba.

Bảng ví dụ: Phân tích các khó khăn, trở ngại của phụ nữ so với nam giới (vấn đề giới).

Các phương pháp và công cụ cơ bản
trong lập kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội có nhạy cảm giới

So với nam giới, phụ nữ thường gặp những khó khăn gì khi làm các công việc sau?	Khó khăn nào là lớn nhất? Cho điểm từ 1 đến 10 (10 là mức khó khăn nhất)	Những khó khăn này tác động như thế nào đến phụ nữ và nam giới?
Ví dụ:		
✓ Công việc tạo thu nhập:		
✓ Công việc nuôi dưỡng và chăm sóc:		
✓ Hoạt động cộng đồng và tham gia quản lý:		

Công cụ 4: Xây dựng kế hoạch hành động có nhạy cảm giới

Mục đích

Công cụ này được sử dụng để xây dựng kế hoạch hành động cụ thể và trả lời các vấn đề có nhạy cảm giới như:

- Chúng ta cần làm gì để giảm khó khăn cho phụ nữ và tăng cường bình đẳng giới?
- Việc nào cần được ưu tiên và các hoạt động cụ thể là gì?

Phương pháp:

Thảo luận nhóm và điền các thông tin vào bảng với các nội dung sau

☒ Bước 1: Xác định mục tiêu

- ✓ Mục tiêu 1 là để giải quyết khó khăn lớn nhất, tiếp theo là các mục tiêu khác để giải quyết các khó khăn còn lại. Ghi câu trả lời vào cột thứ nhất theo mẫu bảng 2 dưới đây.

☒ Bước 2: Chỉ ra các hoạt động

- ✓ Cần xây dựng các hoạt động cụ thể để thực hiện từng mục tiêu. Câu trả lời ghi vào cột 2.

☒ Bước 3: Xác định kết quả cần đạt được

- ✓ Làm rõ mỗi hoạt động cần bao nhiêu nguồn lực về lao động, tiền, vật liệu, v.v... Câu trả lời ghi vào cột 3.

☒ Bước 4: Xác định thời gian thực hiện

- ✓ Lúc nào bắt đầu và lúc nào kết thúc? Ghi vào cột 4.

☒ Bước 5: Xác định trách nhiệm

- ✓ Trách nhiệm của ai trong từng hoạt động: trong thôn bản hay bên ngoài? Ghi vào cột 5.

☒ Bước 6: Thống nhất lại về kết quả tổng hợp

- ✓ Nếu có thay đổi hay bổ sung gì thì thảo luận tiếp.

Ví dụ: Kết quả mong đợi

Mục tiêu ưu tiên (1)	Hoạt động (2)	Khối lượng (3)	Thời gian thực hiện (4)	Trách nhiệm (5)	
1				Thôn bản	Bên ngoài
2					
3					
4					

Cuốn sách này có sử dụng một số hình ảnh của Trung tâm Phát triển và Hội nhập và một số hình ảnh trong tài liệu “Những điều cơ bản về Pháp lệnh thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn” của Tổ chức Dịch vụ phát triển Đức.

In 2.000 cuốn, khổ 13 x 19cm - Giấy phép xuất bản số:

171-2010/CXB/127/01-01/VHTT. Do nhà xuất bản Văn hóa thông tin cấp.

Thiết kế, chế bản tại Công ty In Hoàng Minh - In xong nộp lưu chiểu quý III năm 2010.

In tại Công ty CPTM Bách Khuê.

Biên soạn bởi

Tài trợ bởi

TRUNG TÂM PHÁT TRIỂN VÀ HỘI NHẬP

176 Thái Hà, Hà Nội, Việt Nam

Tel: 84.4.22163615/17;

Fax: 84.4.35377479

Email: info@cdivietnam.org

Website: www.cdivietnam.org

LIÊN KẾT ĐỂ XOÁ BỎ ĐÓI NGHÈO VÀ GÂY DUNG MỘT XÃ HỘI CÔNG BẰNG

Tổ Biên Soạn

Ngô Minh Hương

Vũ Xuân Đào

Mọi ý kiến đóng góp xin gửi về
Trung tâm Phát triển và Hội nhập

Email: info@cdivietnam.org

TỔ CHỨC DỊCH VỤ PHÁT TRIỂN ĐỨC (DED)

DED là một trong những tổ chức hàng đầu tại Châu Âu trong lĩnh vực hợp tác về nhân sự. DED hoạt động tại Việt Nam từ năm 1993. Chương trình "*Xã hội dân sự và Điều hành tốt chính quyền địa phương*" nhằm mục đích khuyến khích sự tham gia của người dân và cải thiện quản lý tại cấp địa phương trong xoá đói giảm nghèo.

Để biết thêm thông tin, liên hệ Tổ chức Dịch vụ phát triển Đức

Email: info-bdf@ded-vietnam.org

Website: <http://vietnam.ded.de>

Với sự cộng tác của Hội Liên hiệp Phụ Nữ Tỉnh Ninh Bình

